

JOHANN WOLFGANG
VON GOETHE

GENÇ WERTHER'İN
ACILARI

Çeviri: NİHAT ÜLNER

JOHANN WOLFGANG
VON GOETHE
GENÇ WERTHER'İN
ACILARI

Can Klasik

Genç Werther'in Acıları, Johann Wolfgang von Goethe

Almanca aslından çeviren: Nihat Ülner

Die Leiden des jungen Werther

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

46. basım: Ağustos 2023, İstanbul

Bu kitabın 46. baskısı 10000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Şebnem Sunar

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat

Avcılar-İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-3892-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JOHANN WOLFGANG
VON GOETHE
GENÇ WERTHER'İN
ACILARI

ROMAN

Almanca aslından çeviren

Nihat Ülner

♥can

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE, 1749'da Frankfurt'ta doğdu. Alman edebiyatının coşkunluk akımı *Sturm und Drang*'ın, ayrıca Schiller'le birlikte klasik dönemin en büyük temsilcisidir. Yarım kalan hukuk eğitimini tamamlamak üzere Strasbourğ'da geçirdiği bir buçuk yıl, Goethe'nin gerçek edebiyatçı kişiliğini bulmasını sağladı. *Genç Werther'in Acıları*, Goethe'nin *Sturm und Drang* dönemini yansıtır; bu dönemde Goethe, doğa karşısında kendini kaptırdığı coşkuyu ve gem vuramadığı duygularını dile getirmek için yeni bir sanatsal arayışa girdi. Önemli yapıtlarından *Wilhelm Meister'in Çıracılık Yılları*'nı, dostu Schiller'in etkisiyle tamamladı. *Kendi Hayatımdan Şiir ve Gerçek*, *Gönül Yakınlıkları*, *Wilhelm Meister'in Seyahat Yılları*, *Doğu-Batı Divanı* ve *Faust*, Goethe'nin geç dönem yapıtlarıdır. Goethe, 1832'de Weimar'da öldü.

NİHAT ÜLNER, 1958 yılında İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini 1962-1975 yılları arasında Almanya'da tamamladı. Daha sonra Türkiye'ye dönerek Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. Yüksek lisans ve doktora eğitimini de aynı bölümde tamamladı. Ulrich Beck'in *Siyasallığın İcadı* ile Max Horkheimer ve Theodor W. Adorno'nun *Aydınlanmanın Diyalektiği* eserlerini Türkçeye çevirdi. Ülner, halen Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yardımcı doçent olarak görev yapmaktadır.

Zavallı Werther'in öyküsü hakkında bulduklarımın tümünü elimden geldiği kadarıyla bir araya getirdim ve şimdi size sunuyorum. Bana müteşekkir kalacağınızı biliyorum. Ruhuna ve kişiliğine hayranlık ve sevgi beslemekten, yazgısı karşısında gözyaşınızı dökmekten kendinizi alamayacaksınız.

Şu anda onunla aynı duyguları paylaşanlara gelince; onun çektiği acılar sizi teselli etsin ve alın yazınızdan ya da kendi kabahatinizden ötürü daha yakın başka bir arkadaş bulamıyorsanız, bu kitap size arkadaş olsun.

Birinci bölüm

4 Mayıs 1771

İyi ki orada değilim! Sevgili dostum, insanın yüreği ne anlaşılmaz! Senin gibi sevdiğim, hiç kopamaz olduğum bir insandan ayrılıyorum ve üstelik buna seviyorum! Ama beni bağışlayacağını biliyorum. Oradaki bütün diğer ilişkilerim, sanki yazgım tarafından benimki türünden bir yüreği kaygılandırmak için özellikle seçilmiş gibi değil miydi? Zavallı Leonore! Ama yine de suçsuzdum. Kız kardeşinin şımarıkça çekiciliği benim için hoş bir eğlence anlamına gelirken, onun zavallı yüreğine bir tutkunun yerleşmesi benim suçum değildi herhalde. Ama yine de – tümüyle suçsuz muyum acaba? Onun duygularını beslemedim mi ben? Kızın yüreğinden gelen –hiç gülünç olmamasına rağmen– hep güldüğümüz o tümüyle içten dışavurumlarından aslında zevk almıyor muydum? Ben değil miydim... Kendinden yakınabilen insan ne anlaşılmazdır! Sevgili dostum, düzeleceğime söz veriyorum; her zaman yaptığım gibi yazgının önümüze çıkardığı her küçük kederi artık eveleyip gevelemeyeceğim ve geçmiş benim için geçmişte kalacak. Kuşkusuz haklısın arkadaşım; eğer insanlar –niçin böyle yaratılmış olduklarını Tanrı bilir– imgelemleriyle geçmişteki kederin anılarını çağrıştırmak uğruna bu denli

çaba gösterecekleri yerde, kayıtsız bir şimdi'ye katlansalardı, çektikleri acı daha az olurdu.

Anneme, işlerini en iyi şekilde takip edeceğimi ve en kısa zamanda ona bu konuda haber vereceğimi iletmeni rica ediyorum. Teyzemle konuştum ve anlattıkları o kötü niyetli kadınla karşılaşmadım. Teyzem hareketli, tezcamlı ve iyi yürekli bir insan. Ona, annemin alıkonmuş miras payıyla ilgili şikâyetlerimizi aktardım; o da bana kendi düşüncelerini, nedenlerini, hatta istediğimizden fazlasını verebilmek için gereken koşulları açıkladı. – Kısacası, anneme her şeyin yoluna gireceğini bildir, şu anda bu konuda daha fazla yazmak istemiyorum. Ancak bu küçük sorunu çözerken, sevgili dostum, dünyadaki karışıklıklara yol açan şeyin, kurnazlık ve kötü niyetten öte, belki de yanlış anlamalar ve atalet olduğunu bir kez daha saptadım. En azından ilk ikisine daha az rastlanıyor.

Bu arada belirtmeliyim ki, burada kendimi oldukça iyi hissediyorum. Yalnızlık, cenneti andıran bu çevrede benim kolayca ürperen yüreğim için tatlı bir deva, gençlik mevsimi yüreğimi bütün bereketiyle ısıtıyor. Her ağaç, her fundalık birer çiçek demeti adeta; insan bu misk kokulu denizde yüzüp bütün besinini ondan sağlayabilmek için bir mayısböceği olmak istiyor.

Kentin içi bir beğeni uyandıracak nitelikte değil, ama çevrede anlatılmaz bir doğa güzelliği var. Bundan ötürü artık hayatta olmayan Kont M., her biri değişik güzellikte dalgalanan ve aralarında hoş vadiler meydana getiren bu tepelerin birinde kendi bahçesini yaptırmaya karar vermiş. Bahçe oldukça yalın; daha ilk bakışta buranın planını bilgili bir bahçıvanın değil de, duyarlı bir yüreğin kendi keyfi için çizdiği hissediliyor. Merhumun en çok sevdiği yer şimdi yıkık duran küçük kulübeymiş; en çok sevdiğim bu yerde kontun arkasından kaç kez

gözyaşı döktüm. Yakında bahçenin efendisi ben olacağım; bahçıvan, bu kısa süre içinde bana ısındı, benim varlığımdan da ona bir zarar gelecek değil elbette.

10 Mayıs

Bütün yüreğimle tadını çıkardığım tatlı ilkbahar sabahlarına benzer bu harika neşe bütün ruhumu sarıyor. Tek başımayım ve sanki özellikle benimki türünden bir can için yaratılmış olan bu çevrede yaşamının keyfini çıkarıyorum. O kadar mutluyum ki, dostum, dingin bir varoluş duygusuna öylesine dalıp gittim ki, sanatım bundan zararlı çıkıyor. Resim yapmak benim için olanaksız şu sıralarda, tek bir çizgi bile çizemem, ama hiçbir zaman şu anda olduğumdan daha büyük bir ressam da olamamıştım. Sevgili ovamdan buğular yükseldiğinde, tepedeki güneş, ormanımın geçit vermez karanlığının yüzeyine vurduğunda ve ancak tek tek ışınlar bu tapınağın içine gizlice ulaşabildiğinde, ben de derenin aşağıya döküldüğü yerde, yüksek otların arasına uzanmış olarak topraktaki binlerce bitki türünü şaşkınlıkla izleyip otların arasındaki küçük dünyanın kaynaşmasına, küçücük kurtların ve böceklerin sayısız ve anlaşılmaz biçimlerine yürekte yaklaştığımda ve bizi suretine göre yaratmış olan sınırsız kudretin varlığını, bizi sonsuz bir sevinç içinde yüzüncesine taşıyan ve koruyan sınırsız sevginin esenliğini duyumsadığımda, sonra da dostum, alacakaranlığın gözlerime çökmesiyle, gökyüzü ve beni çevreleyen dünya bir sevgilin görünüşü gibi ruhuma çöktüğünde – işte o zaman, çoğu kez bir özlem duyuyorum ve düşünüyorum: Keşke –ruhum sonsuz Tanrı’yı yansıttığı gibi– içimdeki bu sıcak ve dolu yaşantıları ruhumun aynası olarak dışa vurup onlara kâğıtta can verebilsem! –

Ah, dostum! Ama bu yaşantılar beni çökertiyor, bende beliren bu oluşumlardaki görkemin şiddeti beni yıkıyor.

12 Mayıs

Acaba aldatıcı cinler buralarda kol mu geziyor, yoksa yüreğimdeki sıcak, göksel hayal gücü mü çevremdeki her şeyi benim için bir cennete çeviriyor? Kentin hemen dışında, Melusine'yle kız kardeşlerini tutsak eden o çeşme gibi, beni tutsak eden bir çeşme var. Küçük bir tepeden aşağıya doğru yürüyünce, yirmi basamak kadar inen bir içmenin girişini bulursun; basamakların sonunda, mermer kayaların arasından en berrağından bir su kaynıyor. Yukarıda bu yeri çevreleyen küçük duvar, gölge veren yüksek ağaçlar, mekânın serinliği, her şey o denli çekici, o denli ürpertici ki! Buraya bir saat de olsa oturmaya gelmediğim tek bir gün yok. Sonra su almak için kızlar gelir kentten; bir zamanlar bu önemsiz ama en gerekli işi kralların kızları yapardı. Burada otururken, ataerkilliğin ideası, bütün o arkaik atalarımızın çeşme başında, oraya gelen genç kızlarla tanışıp onlara talip olmaları ve iyilik dolu perilerin çeşme ve kaynakların çevresinde uçuşmaları, canlı bir biçimde gözümün önünde beliriyor. Ah, bunları duyum-samayanlar, uzun bir pazar günü yürüyüşünden sonra bir çeşmenin serinliğini hiç tatmamış olsalar gerek.

13 Mayıs

Kitaplarımı göndermeni isteyip istemediğimi soruyorsun – sevgili dostum, Tanrı adına senden dileğim, onları benden uzak tutman! Yönlendirilmek, cesaretlendirilmek, coşturulmak istemiyorum, bu yürek kendi kendine de yeterince kaynıyor; bana ninniler gerek, istediklerimi

de bol bol buldum Homeros'ta. Kaynayan kanımı çoğu zaman Homeros okuyarak dinginleştirebildim; çünkü bu yürek kadar değişken, onun kadar kararsız bir şey görmemişindir. Sana bunları anlatmam gerekir mi hiç, sevgili dostum; üzüntüden dizginsizliğe, tatlı bir karasevdadan beni çökerten bir tutkuya nasıl geçtiğimi görmek, senin sık sık katlanmak zorunda olduğun bir yük değil miydi? Üstelik de yüreğime hasta bir çocuğa bakar gibi bakıyorum: Her isteğine izin veriyorum. Ama bunu kimseye anlatma; bana sitem edecek insanlar yok değil çünkü.

15 Mayıs

Kentin alt tabakasından olanlar beni şimdiden tanımaya ve sevmeye başladılar, özellikle de çocuklar. Başlangıçta aralarına karışıp onlara şunun bunun hakkında arkadaşça sorular sorduğumda, aralarından bazıları alay etmek niyetinde olduğumu düşünüp bana oldukça kaba davrandı. Bense, hiç aldırmadım; ancak daha önceleri de birçok kez saptamış olduğum bir olguyu en canlı biçimiyle yeniden fark ettim: Üst tabakadan olanlar kendileriyle sıradan halkın arasında soğuk bir mesafe bırakacaklardır hep, onlara yaklaşmakla bir şey yitireceklerine inanıyor gibiler; ayrıca da kent kaçkınları ve kötü niyetli şakacılar da var ki, bunların taşkınlıkları zavallı halkı daha da kırılga yapıyor.

Eşit olmadığımızı ve eşit olamayacağımızı iyi biliyorum; ama saygınlıklarını korumak amacıyla, ayaktakımı dediklerinden uzak durma gereğini duyanların alt edileceklerini düşündükleri için, düşmanlarından gizlenen korkaklar kadar eleştirilmeyi hak ettikleri kanısındayım.

Geçenlerde çeşmeye gittim; bir hizmetçi kız gördüm orada; su testisini merdivenin en alt basamağına

koydu, testiye başına yerleştirmesi için yardım edecek bir arkadaşını bekliyordu. Aşağıya indim ve ona baktım. – “Yardım etmemi ister misiniz, genç bayan?” dedim. – Kız iyice kızardı. “Yo, hayır, sayın bayım!” dedi. – “Hiç zahmet olmaz,” dedim. – Başının üzerindeki halkasını ayarladı, ben de ona yardım ettim. Teşekkür edip merdivenden yukarı çıktı.

17 Mayıs

Birçok kişiyle tanıştım, ama henüz arkadaş edine-medim. İnsanlara neyimin çekici geldiğini anlamıyorum. Birçok insan benden hoşlanıyor ve peşimi bırakmıyor; böyle olunca da yollarımızın ancak kısa bir süre için yan yana gitmesinden ötürü onlara yazık oluyor. Eğer buradaki insanların nasıl olduklarını merak ediyorsan, sana şunu söylemem gerekiyor: Her yerdeki gibiler! İnsan soyu tek bir kalıptan çıkmadır. Çoğu, yaşayabilmek için günlerinin büyük bir bölümünü çalışarak geçirir ve özgürlük olarak artakalan zaman onları o kadar kaygılandırır ki, ondan kurtulmak için denemedik şey bırakmazlar. Ey insanın alınyazısı!

Ama bununla birlikte bura halkı çok iyi! Bazen kendimi unutup artakalan zamanlarda eğlencelerden birine katılmak, bazı hoş kişilerle birlikte aynı masada içtenlikle şakalaşmak, bir araba gezisi, danslı bir eğlence düzenlemek gibi şeyler yapmak iyi bir etki yaratıyor üstümde; ancak o esnada, kullanılmamaktan küflenen ve iyice gizlemem gereken birçok başka yetinin içimde var olmaya devam ettiğini aklıma getirmemem gerekiyor. Ah, bu da yüreğimi tümüyle daraltıyor. – Her şeye rağmen, anlaşıl-mamak, bizim gibilerin yazgısı.

Ah, ilkgençliğimin arkadaşı o kadın yitip gitti! Ah, keşke onu hiç tanımamış olsaydım! – O zaman, “Sen bir

budalasın, dünyada bulunamayan birini arıyorsun,” derdim; ama ona sahip olmuşum, duyumsamışım o yüreği, o büyük ruhla birlikteydim ve onun yanında kendimi olduğumdan daha üstün buluyordum; çünkü onun yanında, olabileceğim ne varsa, hepsini olabiliyordum. Tanrım! Onun yanında, ruhumun tek bir gücü kullanılmadan kalır mıydı hiç? Doğayı kapsayan o tılsımlı duygu yüreğimde serpilmiyor muydu onun yanındayken? İlişkimiz, sapkınlığa kadar varan bütün halleriyle hep dâhilik damgasını taşıyan en incelikli duyumsayışların, en keskin ussallığın dokusunu meydana getirmiyor muydu? Ya şimdi! Benden yaşça ileri olduğu yıllar, onu benden önce mezara götürdü. Onu hiçbir zaman unutmayacağım; unutmayacağım, sağlam aklını ve tanrısal hoşgörüsünü.

Birkaç gün önce V... adında açık fikirli ve oldukça güzel yüzlü bir gence rastladım. Akademiyi yeni bitirmiş, kendini bilge bir kişi sanmamakla birlikte başkalarından daha çok bildiğine inanıyor. Bazı konularla ilgili olarak hal ve tavırlarından sezinlediğim kadarıyla, zamanında epeyce çalışkanmış; kısacası birçok konuda bilgisi var. Resimle uğraştığımı ve Yunanca bildiğimi duyduğu için (bunlar burada birer göktaş sayılır) benimle ilişki kurdu ve birçok bilgiyi döktü ortaya: Batteux'den Wood'a, de Piles'den Winckelmann'a kadar; ayrıca da Sulzer'in kuramının birinci bölümünü baştan sona kadar okuduğundan emin olmamı ve Heyne'nin antikçağ hakkındaki incelemesiyle ilgili bir elyazmasına sahip olduğunu söyledi. Bu kadarı yetti bana.

Ayrıca prensin mültezimiyle tanıştım; oldukça açık fikirli, mert ve iyi yürekli bir adam. Anlattığına göre, onu çocuklarının arasında görünce –dokuz çocuğu var– insan sevinçle dolarmış; özellikle de en büyük kızı pek övüyor. Beni davet etti, ilk fırsatta onu ziyaret edeceğim.

Preneze ait bir av köşkünde, buradan bir buçuk saatlik bir mesafede yaşıyor; karısının ölümünden sonra oraya taşınmasına izin verilmiş; çünkü kentte ve makam evinde yaşamak ona acı verirmiş.

Ayrıca bana her yönden sevimsiz gelen birtakım çarpık insan örnekleriyle de karşılaştım, en dayanamadığım şey de onların bana gösterdiği sözde dostluk.

Sağlıcakla kal! Bu tam sana göre bir mektup oldu, bütünüyle tarihsel bir mektup örneği çünkü.

22 Mayıs

İnsan yaşamının yalnızca bir düşün olduğunu başkaları da daha önce düşünmüştür; bu duygu benim de peşimi bırakmıyor. İnsana ait etkin ve araştırmacı güçleri tutsak eden sınırlamalara bakıp, bütün etkinliklerimizin, zavallı varoluşumuzu uzatmaktan başka hiçbir amaç taşımayan gereksinimleri karşılamaya yönelik olduklarını görüp, sonra da araştırmalarımızın bazı noktalarıyla ilgili olarak kendimizi teskin etmemizin tutsağı olduğumuz duvarları renkli biçimlere ve aydınlık görüntülere boyayan düşsel bir boyun eğmeden başka bir şey olmadığını fark edince – işte o zaman suskunlaşıyorum Wilhelm. Kendi içime dalıyor ve içimde bir dünya buluyorum! Ama böyle yaparken düzenli ve canlı bir güçle değil, daha çok sezgiyle ve karanlık bir arzuyla hareket ediyorum. O zaman duyularım bulanıklaşmaya başlıyor ve ben, düşlerin arasından dünyaya gülümsemeye devam ediyorum.

Çocukların neyi, niçin istediklerini bilmedikleri konusunda bütün o bilgili öğretmen ve eğitmenler aynı kanıdalar; ama ergin kimselerin de bu yeryüzünde tıpkı çocuklar gibi yalpalayarak dolaştıklarına ve onlar gibi nereden gelip nereye gittiklerini bilmediklerine, onlar gibi gerçek ereklelere yönelik hareket etmediklerine ve kurabi-

ye, çörek ve kızılıcak sopasıyla güdüldüklerine kimse inanamak istemese de bu benim için ortada olan bir gerçek.

Sana severek itiraflarda bulunuyorum; çünkü en mutlu insanların kim oldukları sorusuna senin vereceğin yanıtın, tıpkı çocuklar gibi günü gününe yaşayanlar, oyuncak bebeklerini hep beraberinde taşıyıp onlara yeni yeni giysiler giydirenler, annelerinin şekerli çöreği kilitlediği çekmecenin etrafında dolanıp ellerine geçirmek istediklerini ağızlarına tıktırarak yedikten sonra, “Daha yok mu!” diye bağırınlar olacaktır. – Mutlu varlıklar işte bunlardır. Ama kendinden hoşnut olan başka insanlar da vardır: Alçakça işlerini, hatta sözde tutkularını, görkemli başlıklar altında sunup bunları insanlığı esenliğe kavuşturacak dev tasarılar olarak bütün insan soyunun borç hanesine yazanlar da mutludur. – Böyle olmak da var! Ama her şeyin nereye varacağını alçakgönüllülikle kestirebilen, nasıl hali vakti yerinde her vatandaşın kendi bahçesini bir cennete benzetmek için hamaratça ekip biçerken, mutsuz olanların da taşıdıkları yükün altında soluk soluğa yollarına aldırmadan devam ettiklerini gören ve herkesin aynı ölçüde bu güneşin ışığını bir dakika daha fazla görmek için can attığını bilen kimseler – evet, işte onlar suskunluğu yeğler ve dünyalarını kendi içlerinden yola çıkararak kurar, bir insan olmaktan da başlı başına bir mutluluk duyarlar. O zaman bu kimseler, tüm sınırlanmışlıklarına rağmen, yüreklerinde hep özgürlüğün o tatlı duygusunu taşırlar, istedikleri zaman bu zindandan çıkabileceklerini de bilirler.

26 Mayıs

Kentin dışında kendime bir yer bulmak, gözden uzak bir yerde kendime ait bir kulübe inşa etmek ve orada yalın bir yaşam sürmek konusundaki sevdami bilirsin. Burada da bana çok çekici gelen bir yer buldum.

Evrensel boyutlara ulaşmış ünüyle bugün dünya edebiyatının en büyük yazarlarından biri sayılan Goethe, henüz yirmi beş yaşındayken yazdığı *Genç Werther'in Aclan*'nda, kısa bir süre önce Charlotte adlı genç bir kadınla yaşadığı mutsuz ilişkiden yola çıkmıştı. Edebiyat dünyasına karşılıksız aşk acısıyla intihara sürüklenen "romantik kahraman"ı armağan eden bu büyüleyici mektup-roman, şiirselliği ve yaşama tutkulu bakışıyla okurları mıknatıs gibi kendine çekmişti. Almanya'da dönemin gençliğini etkisi altına alan romanın birçok kişinin intiharına neden olduğu, Werther'in giydiği mavi frak, sarı yelek ve çizmelerin o yıllarda moda haline geldiği, Napoléon'un kitabı sürekli yanında taşıdığı söylenir.

Son derece duyarlı ve tutkulu bir genç ressam olan Werther'in düşsel dostu Wilhelm'e yazdığı mektuplardan oluşan *Genç Werther'in Aclan*, edebiyatta akılcılığın yerini alan duygusallığın bir başyapıtıdır.

#dünyaklasikleri #almanklasikleri #karşılıksızaşk #intihar #mektup
#aşkacısı #romantizm

Kapak resmi: Egon Schiele

